

Till landstingsstyrelsen

Underlag för plan och budget 2017

(VLL 54-2016)

Under april och maj 2015 ska landstingsstyrelsen bereda och lämna förslag till årliga uppdateringar av landstingsplanen 2016-2019 och budget 2017. Nämnden för funktionshinder och habilitering har beretts tillfälle att lämna underlag som ska vara styrelsen tillhanda senast 15 april.

Styrelsen önskar få en sammanfattande beskrivning av huvudsakliga åtgärder som nämnden vidtagit med anledning av 2015 års resultat. Man önskar också en sammanfattning av förändringar i den egna verksamheten och/eller uppdraget som nämnden tydligt ser påtalar behov av omprioriteringar inom ram 2017 och efterföljande år under mandatperioden samt att nämnden anger tre områden som bedöms vara mest strategiskt utmanande för att långsiktigt kunna klara sitt uppdrag.

Med utgångspunkt från aktuell information från den egna verksamheten samt den omvärldsbevakning som nämnden gör lämnar nämnden för funktionshinder och habilitering följande underlag.

1 Huvudsakliga åtgärder som nu vidtas med anledning av 2015 års resultat.

Nämnden redovisar i sitt årsbokslut ett underskott mot budget med - 2 317 tkr. Hjälpmedel Västerbotten redovisar ett underskott mot budget med -3 590 tkr. Underskottet kan i stort förklaras av den omfattande omstrukturering av verksamheten som inleddes under året samt ökade inköp av hjälpmedel under hösten 2015 och dessa fortsätter att öka kontinuerligt. Ett litet underskott inom Habiliteringscentrums verksamhet med 154 tkr kan också det förklaras av ökade kostnader för hjälpmedel. Nämndens underskott för 2015 mildras något av de AFA medel som återbetalats, för NFH rör det sig om en återbetalning på 1 200 tkr.

För att klara hjälpmedelsverksamhetens budgetminskning för 2015 med 5 miljoner kronor har en omstrukturering av verksamheten genomförts. I april 2016 samordnas basenheten i Umeå med mindre serviceenheter i Skellefteå och Lycksele. Likaså har nya avtal om samverkan i hjälpmedelsprocessen knutits med kommunerna och en länsgemensam Hjälpmedelsstrategi 2017-2021 bereds för beslut hos respektive huvudman under hösten 2016. Det pågående arbetet för att effektivisera och samordna insatserna kommer inte att ge effekt på kort sikt. Däremot kommer en utvecklad och etablerad samverkan mellan huvudmännen med effektivare hjälpmedelsförsörjning att ge resultat på längre sikt vid mandatperiodens slut. För närvarande utgör kommunernas hjälpmedelsförskrivning 70 % och resterande 30 % förskrivs främst inom landstingets Habiliterings- och Medicincentrum. Hjälpmedelsverksamheten är från januari 2015 intäktsfinansierad med externa och interna kunder som debiteras utifrån nyttjandegrad.

Nämndens måluppfyllelse för 2015 har uppnåtts till drygt 60 % - 14 av 23 mål har uppnåtts. Av de målområden som inte uppnås fullt ut redovisas en tydlig förbättring jämfört med resultatet 2014.

2 Förändringar i verksamheten/uppdraget som tydligt påtalar behov av omprioriteringar inom ram 2017 och under mandatperioden.

Habiliteringscentrum

Verksamheten har sedan 2012 arbetat intensivt med sammanslagningen av de tre basenheterna för att etablera sin verksamhet och forma det gemensamma uppdraget. Här ligger också att utveckla habilitering för vuxna enligt HSL. Uppdraget aktualiserades i den prioriteringssatsning som landstinget genomförde 2009 då beslutet om en stegvis utveckling av habilitering för vuxna togs. Habiliteringsprogram utvecklas för specifika målgrupper samt pågår det en kvalitetsutveckling inom syn- och hörselrehabilitering. Dock har inga resurser kunnat tillföras för att bredda den kompetens som behövs inom området för ADL-träning, stöd kring funktionsnedsättningens påverkan på rörelsefunktion och fysisk kapacitet/aktivitet, röst- och talrehabilitering samt psykologstöd och anhörigstöd. Det team som arbetar med insatser för personer med dövblindproblematik är litet och saknar tillgång till fysioterapeut. Psykolog 0,5 tjänst samt optiker 0,25 tjänst har omfördelats inom habiliteringscentrum till synrehabilitering och resurser för 0,5 tjänst audionom har omfördelats till hörselhabilitering.

I takt med ökad efterfrågan på utredningar inom autismspektrumtillstånd (AST) ökar också efterfrågan på habiliterande insatser. Det gäller alla åldrar. Brukare med AST vänder sig till verksamheten för att få insatser för att vardagligt liv ska fungera bättre. Senaste åren har gruppen ökat markant och utgör ungefär 40 % av alla nya ansökningar och de flesta av dem har en relativt ny diagnos från BUP eller vuxenpsykiatri. En annan målgrupp som lyfts fram för särskilda satsningar är personer med omfattande behov av stöd för bristande kognition och kommunikation. Komplexiteten i de ärenden som aktualiseras och den specifika kompetens som efterfrågas medför att verksamheten inte kan erbjuda tillräckligt stöd till en högt prioriterad målgrupp. Omfördelning av resurser inom verksamheten har gjorts i viss omfattning men tas då från andra prioriterade grupper med låg autonomi vilket strider mot nationell prioriteringsordning och lagstiftning (LSS). Den resursnivå som finns inom barn- och ungdomshabilitering är nödvändig för att klara uppdraget varför en omfördelning till vuxna brukare inte är ett alternativ.

Hjälpmedel Västerbotten

Verksamheten arbetar intensivt för att förbättra ledtider, tillgänglighet, arbetsmiljö, kundnytta och att utveckla kostnadseffektiva processer. Den samorganisering av verksamheten som nu genomförs kommer att underlätta utvecklingen. För att klara ett kontinuerligt ökat behov av tjänster från landstingets basenheter samt länets kommuner bedömer nämnden att en tydlig modell för samverkan mellan länets huvudmän med ansvar för hjälpmedelsförskrivning nu är nödvändig. Verksamheten ansvarar också för regional upphandling av hjälpmedel i samverkan med Norrbottens läns landsting och Region Jämtland-Härjedalen.

Tolkcentralen

Verksamheten har ambitionen att vara tillgänglig för alla tolkuppsdrag. Målvärdet för 2016 är att verksamheten klarar 95 % av alla tolkbeställningar. Men verksamheten påtalar nödvändigheten av att inrätta beredskapstolk för att klara ett ökat behov av tolk utanför ordinarie arbetstid i samband med akuta besök inom hälso- och sjukvård och polisärenden, vilka har högsta prioritet. Under hösten 2015 påtalades från fackligt håll att den modell verksamheten arbetar enligt inte längre är möjlig. Medarbetarna anser sig bli störda av grupp-sms och telefonsamtal på sin lediga tid. Personal i landstingets växel uppger att det är tidskrävande att få tag på tolk och ibland måste de kontakta verksamhetschefen för att få en lösning till stånd.

Beställning av tolk utanför ordinarie arbetstid

År	beställningar	utförda
2013	36	35
2014	26	26
2015	51	51

Under januari-februari 2016 har det inkommit 6 beställningar till akut sjukvård då tolkcentralen varit stängd. Vid 2 av dessa tillfällen har verksamheten inte lyckats tillgodose tolk.

3 Tre områden som nämnden bedömer som mest strategiskt utmanande för att långsiktigt klara sitt uppdrag.

Landstinget behöver skyndsamt utveckla metoder för att följa hälsotillståndet bland personer med funktionsnedsättning. Aktuella rapporter från Socialstyrelsen visar på dåligt omhändertagande av bland annat personer med hjärt-kärlproblematik samt personer med bröstcancer och som ingår i personkretsen enligt LSS. De erbjuds insatser för sent eller överhuvudtaget inte. I landstingets förslag till funktionshinderspolitiskt strategi, som nu är ute på remiss, beskrivs denna ojämlikhet i tillgång till vård och förebyggande insatser för att förbättra hälsan. Hälsomätningar är också viktiga för att bedöma behov av habilitering och rehabilitering.

För att säkerställa en tillgänglig primärvård med gott medicinskt omhändertagande av personer med funktionsnedsättning beslutade landstingsstyrelsen (2015-06-02, § 110) om ett tilläggsuppdrag med målet att tillhandahålla en sammanhållen hälso- och sjukvård inom primärvården för personer med medfödda och tidigt förvärvade funktionsnedsättningar. Ett treårigt projekt kopplat till en av hälsocentralerna inom Hälsoval Västerbotten i Umeå skulle starta. Driftsättning, enligt styrelsens beslut, ska ske den 1 oktober 2016, vilket ska föregås av en planeringsperiod samt uppföljning efter två år. Finansiering av projektet ska hanteras inom fullmäktiges tilldelade ram för primärvård och befintlig kapitering. Enligt vad nämnden för funktionshinder och habilitering erfar har projektet inte startat ännu, vilket är oroväckande med tanke på hälsoläget hos målgruppen.

1. Behov av rehabilitering och habilitering ökar

I takt med ökad efterfrågan på utredningar inom autismspektrumtillstånd (AST) ökar också efterfrågan på habiliterande insatser. BUP har erhållit medel för ytterligare 60 utredningar för barn och unga vilket direkt kommer att påverka verksamheten då dessa utredningar genererar behov av habiliteringsinsatser för barn och unga. Brukare vänder sig till verksamheten för att vardagslivet ska fungera bättre. Senare år har målgruppen ökat markant och utgör ungefär 40 % av alla nya ansökningar och de flesta av dem har en relativt ny diagnos från BUP eller vuxenpsykiatri. Personer med omfattande behov av stöd för bristande kognition och kommunikation ökar också. En viss ökning av nyanlända svenskar med behov av insatser inom habilitering och rehabilitering kan också noteras. Komplexiteten i de ärenden som aktualiseras och den specifika kompetens som efterfrågas medför att verksamheten inte kan erbjuda tillräckligt stöd till en högt prioriterad målgrupp.

Behov av länsresurser inom barn-, ungdom- och vuxenhabilitering:

1,0 psykolog
1,0 arbetsterapeut
0,5 fysioterapeut
0,5 logoped.
Summa lönekostnad 1 772 000 kronor

Socialstyrelsens kartläggning av habilitering inom syn- och hörselområdet pekar på brister som behöver åtgärdas. För närvarande råder brist på psykolog och sjukgymnast för arbete med motoriska konsekvenser av syn/hörselnedsättning. Samverkan mellan hörselhabilitering och hörcentral samt ÖNH behöver utvecklas.

Behov av länsresurser inom syn- och hörselrehabilitering:

0,5 psykolog
0,5 fysioterapeut
0,5 logoped
Summa lönekostnad 895 000 kronor.

2. Hjälpmedelsförskrivning alltmer i samverkan och i utveckling från produkt till tjänster och metodstöd

Teknik för kommunikation och kognition – smartphones och läsplattor för kommunikationsstöd utvecklas ständigt. Även om de inte alltid förskrivs som hjälpmedel ökar behovet av anpassning och metodstöd för träning på dessa.

Med läns gemensam Hjälpmedelsstrategi som grund kommer samverkan mellan länets kommuner och landstinget att utvecklas och finna en etablerad form för samverkan i hjälpmedelsförskrivningen och i hjälpmedelsprocessen. Detta utvecklingsarbete är i sin början och kommer att kräva ytterligare resurser som nämnden idag inte förfogar över. Det är en läns gemensam angelägenhet och bör därför utvecklas som sådan. I nuvarande överenskommelser med kommunerna samt i gemensamt hjälpmedelsråd utvecklas samverkan mellan huvudmännen kontinuerligt. Ännu är det svårt att bedöma hur mycket kommunerna kommer att nyttja de expertresurser som tillhandahålls från landstinget, detta avgör i stort hur den ekonomiska utvecklingen inom verksamheten kommer att bli. Inom en snar framtid behöver också styrning av hjälpmedelsverksamheten i samverkan mellan länets kommuner och landstinget organiseras för att klara det gemensamma uppdraget.

Det kontinuerligt ökade behovet av hjälpmedel och förskrivning av dessa inklusive service och metodstöd genererar också ökade kostnader för berörda förskrivande verksamheter och enheter i landstinget och i länets kommuner. Därför är samverkan, samordning och effektivisering av resurser och tjänster viktiga åtgärder som måste klaras. Om huvudmännen inte klarar den utmaningen återstår utbudsbegränsning i hjälpmedelsförskrivningen. Detta i sin tur genererar ökade kostnader för andra insatser som personen, i avsaknad av sina hjälpmedel, istället behöver för att klara sin vardag.

Antalet utleveranser av hjälpmedel till kommuner och landstinget har 2015 ökat med 2,6 % jämfört med föregående år, vilket är en något större ökning än tidigare. Landstingsenheternas förskrivning av hjälpmedel har ökat kostnaderna med 6 % 2015 jämfört med föregående år.

3. Behovet av tolkar ökar och behövs även nattetid och utanför ordinarie arbetstid

Tolkcentralen ökar antalet tolktillfällen år från år. Utvecklingen med distanstolkning går också snabbt vilket underlättar och gör att verksamheten minskar timmar för transporter. Men då behovet av tolk finns dygnet runt behöver verksamheten etablera beredskapstolkar.

Behov av länsresurs för beredskap inom Tolkcentralen

Beredskapstolk beräknas till 355 000 kr per år inklusive sociala avgifter, inberäknat storhelger uppgår kostnaden till 400 000 kr per år.